

Ócáid d'fhear Gaeltachta a chrochadh go héagóireach

Ar lean ó leathanach a haon

Beidh an ócáid ómóis ina thaca d'fheachtas atá ar bun sa Bhreatain ag roinnt ball de Thithe na Parlaiminte ansin faoi cheannaireacht na dTiar-naí David Alton, arbh as Tuar Mhic Éadaigh dá mháthair, agus Eric Avebury, gníomhaí cearta daonna, tabhairt ar údarás na Breataine anois féachaint in athuair ar chás Mhaolra Seoighe agus a fhógairt go raibh iomrall ceartais i gceist agus gur go héagórach a ciontaíodh agus a cuireadh chun báis é.

Beidh gnéithe difriúla sa chomóradh atá beartaithe ar Mhaolra Seoighe Dé Sathaim an

15 Nollaig, cothrom an lae go díreach ar crochadh é, 130 bliain ó shin. Beidh Aifreann ina chuimhne san Ardeaglais agus bláthfhleasca á leagan ar an áit ar crochadh é agus a bhfuil sé curtha faoin tarmac sa charrchlois in aice na hArdeaglaise.

Beidh siompóisiam i Músaem na Cathrach agus i measc na gcainteoirí beidh an staraí, an tOllamh Gearóid Ó Tuathaigh; an Tiarna Alton ón mBreatain, agus Johnny Joyce ó Bhaile Átha Cliath, duine de shliocht na Seoigheach a dúnmharáíodh i Mám Trasna agus as ar ciontaíodh Maolra Seoighe. Beidh taispeántais, léitheoireacht as sleachta stairiúla agus scannán de chuid RTÉ

faoi Mhám Trasna mar chuid den ócáid freisin agus imeachtaí eile a bheidh le fógairt amach anseo.

Dúirt Breandan Ó hEagra ó Mhúsaem Cathrach na Gailimhe, go raibh áthas ar an Músaem a bheith páirteach sa chomóradh seo.

“Cuid de stair na cathrach, an chontae agus na tíre é an méid a tharla do Mhaolra Seoighe.

Ar nós aon mhúsaeim, tá ról tábhachtach againn i meabhú na staire don ghlúin reatha agus do chaomhnú na gcuimhní do na glúinte atá le theacht,” a dúirt sé.

Dúirt Peadar Mac Fhlannchadha ó Chonradh na Gaeilge gur dheacair a shamhlú anois an éagóir a rinneadh ar Mhaolra Seoighe agus ar dhaoine eile a chaith blianta i bpríosún as dúnmharuithe Mhám Trasna.

“Tharraing an cás Gaeltachta seo raic a mhair ar feadh na mblianta i bParlaimint Westminster agus bhí sé ar cheann amháin de na cúiseanna gur thit Rialtas Liobrálach William Gladstone in 1885 nuair a thacaigh na teachtaí Éireannacha faoi cheannas Charles Stewart Parnell leis na Tóraithe faoi cheannas Randolph Churchill,” a dúirt sé.

Cros ar an spota i garrchlos na hArdeaglaise i nGailimh i gcuimhne na ndaoine a bhásaigh nó a cuireadh chun báis sa phríosún ansin.

Cramn aonair anois ar an suíomh i Mám Trasna inár tharla na dúnmharaithe, san áit ar a raibh teach John Joyce in 1882

“Not a single word of English was he able to speak; not a single word of his own language were the jury who tried him able to comprehend. The Judge, who tried him, was to him as much a foreigner as if he were a Turk trying the case in Constantinople....If this unfortunate man had had a foreign name, if he had been called Arabi, or Suleiman, his case would have drawn attention to it over and over again in the House of Commons.”

Tim Harrington MP, Teach na dTeachtaí, 1883.

“The magistrate said: ‘Ask the accused whether he saw the woman on that morning.’ The question was repeated to him in Irish and the old man burst into complicated explanations gesturing, appealing to the other accused men & to heaven. Then worn out by the effort, he was silent again and the interpreter, addressing the magistrate, said: ‘He says that he did not, your worship.’”

James Joyce, L'Irlanda alla Sbarra (Éire ag an mBarra) 1907.

Éagóir a tharla i ndiaidh dúnmharaithe brúidiúla

CHUIR dúnmharaithe Mhám Trasna uafás ar dhaoine in Éirinn agus sa Bhreatain sa bhliain 1882. Thángthas ar choirp cúigear de chlann Seoige Dé hAoine 18 Lúnasa, John Joyce, a bhean chéile Bridget, beirt pháistí dá chuid a bhí ina ndéaga, Michael (17) agus Peggy, agus máthair John, Margaret.

Caitheadh John agus Michael le gunna agus buaileadh an triúr eile chun báis. Tháinig mac eile, Patsy (12) slán ón ionsaí.

Níos déanaí an lá sin, mhaigh Anthony Joyce, col ceathrar de chuid John - go bhfaca sé deichniúr fear ag dul chuig an teach chun an t-ionsaí a dhéanamh. Thug sé ainmneacha na bhfear do na póilíní, ina measc, Maolra Seoige. Gabhadh an deichniúr agus ciontaíodh ochtar acu as dúnmharuithe Mhám Trasna.

Crochadh triúr ach glactar leis go coitianta go raibh Maolra Seoige neamhchiontach. Cuireadh pian seirbhís saoil ar an gcúigear eile agus bhásaigh beirt acu i bpríosún. Tuigtear go raibh ceathrar de na príosú-

naithe neamhchiontach freisin.

As an triúr a mhair, scaoileadh saor beirt deartháireacha agus nia le Maolra Seoige, nuair a bhí fiche bliain príosúin déanta acu in 1902. De réir na staire agus na dtáifead oifigiúil, áfach, ba dhúnmharfóirí iad ar fad.

Go gairid sular crochadh an triúr d'admhaigh beirt acu, ina nduine agus ina nduine, i ráitis scríofa go raibh siad ciontach as na dúnmharuithe ach go raibh Maolra Seoige neamhchiontach.

Ar a bhealach chun a chrochta an mhaidin sin, tuairiscíodh gur dhúirt Maolra Seoige: “Feicfidh mé Íosa Críost ar ball beag - crochadh eisean san éagóir chomh maith. ...Ara, tá mé ag imeacht...Go bhfóire Dia ar mo bhean agus a cúigear dílleachtaí.”

Tuairiscíodh nach ndearna an crochadóir, William Marwood, a chuid oibre go críochnúil, gur tachtadh Maolra Seoige agus gur shaothraigh sé an bás go mall

agus go pianmhar.

Dhá bhliain ina dhiaidh sin, tháinig duine den bheirt bhrathadóirí a thug fianaise in aghaidh Mhaolra Seoige i láthair an phobail agus i láthair Ardeaspag Thuama, an Dr Mac an Mhílidh, agus é ag cur ógánaigh an cheantair faoina lámh ag Séipéal Thuair Mhic Éadaigh agus mhionnaigh sé gur fianaise bhréige a bhí tugtha faoi mhóid aige; ní raibh aon bhunús lena fhianaise sa chúirt go raibh baint ag Maolra Seoige leis na dúnmharuithe.

Measta gur coinníodh siar ón gcúirt agus ó dhliodóirí cosanta na bhfear fianaise a chabhródh le neamhchiontacht cuid acu a chruthú. Tháinig líomhaintí chun cinn go ndearna na húdaráis gach iarracht líon na gCaitliceach a theorannú a bheadh ar na giúiréithe a rinne breithiúnais sna cásanna.

Tuigeadh go ndearna neamhaird den fhianaise i nGaeilge agus gur beag di a aistríodh go Béarla sa chúirt. Póilín a bhí i mbun an chúiraim le caint na bhfear a aistriú go Béarla.

Pardún á lorg do Mhaolra Seoige

Tá stocaireacht ar bun i gcónaí ag an Tiarna Eric Avebury agus an Tiarna David Alton maidir le cás Mhaolra Seoige.

D'iarr siad ar Rialtas na Breataine pardún a thabhairt dó anuraidh ag rá gur ciontaíodh é bunaithe ar “ráitis thruaillithe”.

D'admhaigh Aire Dí agus

Cirt na Breataine, Crispin Blunt MP, go raibh costúlacht láidir ann gur raibh an tUasal Seoige neamhchiontach.

Dhiúltaigh sé an t-iarratas, áfach, ag rá nach raibh sé chun pardún a lorg gan “compelling new reasons or sufficient public interest.”

Tar éis don diúltú, dúirt na

Tiarnaí gur mheas siad go mbeadh ar Theachta Dála nó an tUachtarán an cás a ardú le Banríon Shasana sula dtabharfaí pardún do Mhaolra Seoige.

Dar leo, chabhródh pardún le caidreamh agus athmhuintearas idir mhuintir na hÉireann agus mhuintir na Breataine.

OLLSCOIL NA HÉIREANN, MÁ NUAD

Teastas Eorpach na Gaeilge (TEG)

Scrúdú C1 TEG (Ardleibhéal 1)

Beidh Scrúdú C1 TEG (Ardleibhéal 1) ar siúl in Ollscoil na hÉireann Má Nuad ar an 25 & 26 Eanáir 2013.

Is é an spriocdháta d'iarratais ná an 7 Eanáir 2012.

Tuilleadh eolais ar www.teg.ie nó ó 01-708 6417 / 708 3737

Páirtchreidiúint ar fáil anois: Is féidir an scrúdú cainte amháin a dhéanamh anois agus páirtchreidiúint a bhaint amach.